

Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi
Mustafa Kemal University Journal of the Faculty of Education
Yıl/Year: 2021 ♦ Cilt/Volume: 5 ♦ Sayı/Issue: 7, s. 91-113

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE YÜKSEKÖĞRETİMDE UZAKTAN EĞİTİMİN TARİHİ VE GELİŞİM SÜRECİ

Öğretim Üyesi Münir ŞAHİN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Erbaa Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi
munir.sahin@gop.edu.tr

Orcid: <https://orcid.org/0000-0001-5722-496X>

Özet

Eğitim, bütün ülkelerin ihtiyaç duyduğu önemli sektörlerden birisi olarak tarih boyunca önem ve önceliğini korumuştur. Bireyi, toplumun ve kedisinin ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerilerle donatmak ancak eğitim yoluyla mümkün olabilmektedir. Bu nedenle de tarih boyunca farklı eğitim yöntem ve modelleri kullanılarak eğitim etkinliklerinin niteliği artırılmaya çalışılmıştır. Bu nedenler doğrultusunda eğitimde sürekliliği sağlamak için sağlık veya yaşı nedeniyle örgün eğitim kurumlarına devam edemeyenler veya başka nedenlerle okul gibi örgün eğitim kurullarından uzak olanlar için uzaktan eğitim başlamıştır. Uzaktan eğitimin temellerinin 19.yüzyılda atıldığı ve 21 yüzyılda örgün eğitim kurumları ile birleştirilerek yeni bir boyut kazandığı ve eğitimin bütün kademelerinde uygulandığı görülmektedir. Ayrıca, teknolojik gelişmelerden en fazla etkilenen ve en çabuk uyum sağlayan uzaktan eğitimidir. Bu çalışmada dünyada ve Türkiye'de yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitim uygulamalarının tarihsel gelişim süreci betimsel olarak ele alınarak incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, yükseköğretimde ilk uzaktan eğitim çalışmalarının dünyada ABD'de Illinois Wesleyan Üniversitesinde 1870'de başladığı görülmektedir. Türkiye'de ise Ankara Üniversitesi tarafından 1956'da başlamıştır. Türkiye ve dünyadaki uzaktan eğitim sürecinin teknolojik gelişmelere paralel olarak geliştiği belirlenmiştir. Mektuplaşma ile başlayan ilk uzaktan eğitim uygulamalarının günümüzde yoğun bir şekilde bilgisayar ve internet teknolojileri ile yürütüldüğü görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitimin Tarihiçesi, Uzaktan Eğitim Dönemleri, Dünyada Uzaktan Eğitim

HISTORY AND DEVELOPMENTAL PROCESSES OF DISTANCE EDUCATION IN THE WORLD AND TURKEY

Abstract

Education has protected its importance and priority through the history as a sector needed by all countries. Only through education it is possible to change the individuals, and equip the individual himself with the knowledge and skills he and society need. Throughout the history with different approaches and models the qualification of education has been tried to be increased. To provide continuity in education with these reasons, distance education whose start point goes back to 19th century and composed with formal education in 21 century and used in all degrees of education for students who could not attend formal education due to health, age or some other reasons. Distance education is the most affected and most easily adopted to technology. For this reason, the development processes of distance education in higher education in Turkey and world has been examined and studied descriptively in this work. According to findings of the study, the first distance education started in USA, Wesleyan University in 1870 in higher education level. In Turkey, distance education in higher education started in 1956 with Ankara University. The historical processes of distance education developed parallel to technological developments in the world. It is observed that the first distance education practices had used correspondence, but Internet and computer technologies are intensively used today.

Keywords: History of Distance Education, Stages of Distance Education, Distance Education in the World.

Giriş

Uzaktan eğitim, öğrenenlerin okul veya sınıf gibi fiziki bir ortama ihtiyaç duymadan, farklı ortamlardaki öğretmen ve öğrencilerin klasik posta hizmetleri, iletişim teknolojileri, internet gibi araçları kullanarak gerçekleştirdikleri bir eğitim modeli olarak tanımlanabilir. Wisconsin Üniversitesi'nin 1982 kataloğuna ilk defa geçen uzaktan eğitim teriminin bu katalog dışına yazılı bir metinde ilk defa 1906 yılında William Lighty tarafından kullanıldığı görülmektedir (Adıyaman, 2002).

Uzaktan öğretim, "öğrencinin iletişim teknolojilerinden yararlanarak öğrenmesini sağlayan çağdaş bir uygulama" olarak tanımlanmaktadır. Uzaktan öğretim "gelişmiş ya da gelişmekte olan pek çok ülkede" uygulanmaktadır. Uzaktan öğretim yoluyla yaş, gelir ya da meslek fark etmeksizin, insanların "üretkenliklerini yitirmeden, öğrenimlerini kendi hız ve kapasitelerine göre ayarlayarak eğitimlerini sürdürdükleri bir sistemdir" (Anadolu Üniversitesi, 2021a). Uzaktan eğitim ifadesi alanı tamamlayan yaygın bir ifade olarak kullanılmasına rağmen, 2000'li yıllardan sonra "açık ve uzaktan öğrenme" genellikle uzaktan eğitim kavramı yerine kullanılmıştır (Aydın, 2011). Tarihsel süreç içinde uzaktan eğitimin geleneksel eğitim olanaklarına sağlık, yaş, uzaklık, coğrafi koşullar gibi nedenlerle sahip olmayanların örgün eğitim sistemine girmesini sağlamak için kullanıldığı görülmektedir (Hawkins, 1999).

Akmeşe, Demir ve Dunder (2016: 984)'e göre uzaktan eğitim, geleneksel eğitim alamayan öğrencileri kapsayan, öğretmen ve öğrencilerin farklı yerlerde bulunduğu, öğrenme yaşının ve zamanının esnek olduğu bir eğitim metodudur. Bu, eğitim yönteminin özel materyallerinin hazırlandığı, öğretim araçları olarak radyo, televizyon, bilgisayar gibi teknolojik araçların kullanıldığı, öğretmen ve öğrencileri arasında yüksek düzeyde iletişimin sağlandığı bir öğretim metodu olarak tanımlanmaktadır. Şen, Atasoy ve Aydın (2010: 2) ise uzaktan eğitime olan ihtiyacı;

1. Eğitim hizmetlerini daha fazla insana ulaştırmak eğitim olanaklarında ve alternatiflerinde kaliteyi temin etmek;
2. Farklı bölgelerde bulunan uzmanlarından yararlanmak,
3. Okula ilgi, yetenek, yaş, meslek ve coğrafi koşulları gibi nedenlerden gelemeyen öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak,
4. Öğrencilere kendi diledikleri hızda ve öğrenme yöntemiyle öğrenme fırsatı vermek için ortaya çıktığını belirtmektedir.

Öğretmen yetiştirme Türk Eğitim Sistemi içinde önemli konulardan birisidir. Bu nedenle de uzaktan eğitim kavramının Türkiye'de ilk defa öğretmen yetiştirme tartışmalarıyla dile getirilmeye başlandığı görülmektedir. Uzun yıllar süren savaşlar nedeniyle alt yapı ve ekonomik açıdan yıpranmış olan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında, eğitim alanında yapılacak girişimler ülkenin kalkınması için önemli olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde Türkiye'ye davet edilen ünlü Amerikalı eğitimci John Dewey, 1924 yılında öğretmen yetiştirme konusunda uzaktan eğitim önerisinde bulunmuştur. Bu nedenle de John Dewey Türkiye'de bu kavramı ilk dile getiren kişilerden birisi olarak kabul edilmektedir (Bozkurt, 2017).

Öğrenme sistemlerinde okul gibi belirli bir yerde yapılan kapalı öğrenme ortamlarında bireysel öğrenme ortamlarına doğru bir yönelim olmuştur (Wilson, 2005; Attwell, 2007). Gelişen internet teknolojileri ve dijitalleşme ile birlikte öğrenme sistemleri merkezleşmiş ve özelleşmiştir. Öğrenmenin zaman ve mekâna bağlı olmadan gerçekleştiğini görülmektedir. Öğrenen ve öğretmenin farklı yerlerde bulunduğu, öğrenme içeriklerinin merkezleşmemiş ortamlarda bulunduğu yeni bir öğrenme modeli ortaya çıkmıştır (Bozkurt, 2016).

Uzaktan eğitim çalışmalarının dünyada ve Türkiye'deki güncel durumunu inceleyen Özbay (2015: 376) eğitimin gelişen teknoloji ile farklı bir boyuta taşındığını ve eğitimin değişmez bir parçası haline geldiğini ifade etmiştir. Uzaktan eğitim kavramının İnternet teknolojisinin

gelişmesiyle birlikte ortaya çıktığını ifade eden Özbay, yaptığı çalışmada üniversitelerin uzaktan eğitim programlarını incelemiştir.

Uzaktan eğitime yönelimde bazı faktörlerin etkili olduğu görülmektedir. Eğitim teknolojilerinin önemli uygulama alanlarından birisi olarak uzaktan eğitimin öneminin artmasında son yıllarda yaşanan pandemi sürecinin önemli etkisi olmuştur. Pandemi gibi genel halk sağlığını ilgilendiren hastalıklar ile bireyin kendi özel sağlık sorunları uzaktan eğitime yönelimi etkileyen en önemli etkenlerden birisidir. Günümüzde uzaktan eğitime olan ilginin pandemi nedeniyle daha çok arttığı söylenebilir. Pandemi döneminde başkalarının bulunduğu ortamlara girmeden eğitime devam etmenin tek yolu olarak uzaktan eğitim işaret edilmektedir. İkinci etken ise uzaktan öğretimin geniş kitlelere eğitim imkânı sağlayabileceğinin anlaşılmasıdır. Uzaktan eğitim, sınıf, okul gibi fiziksel mekânlar olmadan da eğitimin sürdürülmesine olanak tanımaktadır. Cumhuriyet döneminde Türkiye’de uzaktan eğitimin tartışılmasının en önemli etkeni yetersiz eğitim olanakları olmuştur. Üçüncü etken ise, değişik şartlar içerisinde bulunan bireylerin yararlanabilecekleri biçimde eğitimin sunulmasıdır. Özellikle hem çalışıp hem eğitim öğretim faaliyetlerine katılmak isteyenler için uzaktan eğitim önemli bir çözüm gibi görülmektedir. Ayrıca sağlık sorunları veya engeli yüzünden evlerini terk edemeyecek bireylere, ev hanımlarına, iş hayatına atılmış yetişkinlere, eğitimlerine devam etme fırsatı sunmaktadır. Dünyada, eğitim talebinde bulunan bireylerin artan sayıları ve bireylerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği düşüncesinin tüm dünyaca benimsenen bir ilke olduğu düşünüldüğünde, uzaktan öğretimin önemi daha çok anlaşılmaktadır.

Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimine ilişkin yapılan çok sayıda çalışmanın alan yazında yer aldığı görülmektedir (Abazoğlu ve Umurhan, 2015; Alkan, 1987; Alkan, 1996; Aydın, 2011; Aziz, 1997; Bozkurt, 2016; Durdu, Tezcan ve Çelik, 2016; Bozkurt, 2017; Ekren, 2017; Kaya, 2002; Kırık, 2014; Ozan, 2010; Özbay, 2015, Özer, 1989; Yalçınkaya, 2006). Ancak bu çalışmalar genel olarak ya uzaktan eğitim olgusunu belirli çerçevelere genellemişler ya da belirli program ve teknolojilerle ilişkilendirerek vermişlerdir. Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretimde uzaktan eğitimin tarihçesi ve süreçlerine ilişkin çalışmaların sayısının oldukça az olduğu söylenebilir. Dünyadaki uygulamalara ilişkin bilgiler Türkiye ile karşılaştırma yapma imkânı verecek ve uzaktan eğitime ilişkin uygulamalara bütüncül bir bakış açısı kazanmamıza yardımcı olacaktır. Bu nedenle bu çalışmanın alana önemli katkıda bulunacağı düşünülmüştür.

Yöntem

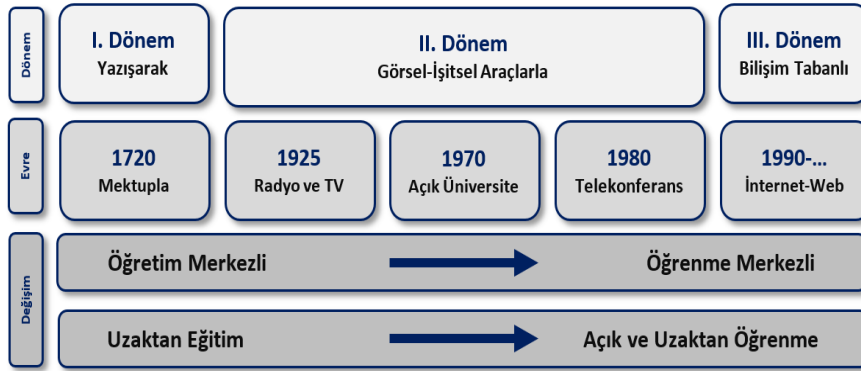
Bu çalışmada dünyada ve Türkiye’de yükseköğretimde uzaktan eğitimin tarihçesi ve gelişim süreçleri incelenmiştir. Yükseköğretimde Türkiye’de ve dünyada uzaktan eğitimin tarihçesine ve gelişim süreçlerine ilişkin alanyazın taraması yapılarak, veri toplanmış ve kronolojik sıralamaya uygun olarak uzaktan eğitim süreçleri verilmiştir. Çalışmanın amacı Türkiye’de ve Dünyada uzaktan eğitim çalışmalarının dününü ve bugün geldiği noktayı yükseköğretim bağlamında betimlemektir. Çalışma derleme türünde olduğu için etik kurul kararı alınmamıştır.

Bulgular

Bu bölümde literatür ışığında dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim uygulamalarının tarihi ve gelişim süreçlerine yer verilecektir. Önce dünyadaki uzakta eğitime ilişkin gelişmeler yapılan araştırmalar taranarak verilecek, sonra bezer bir bakış açısıyla Türkiye’de uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki durumu verilecektir.

Dünyada Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi

Dünyada da uzaktan eğitim dönemleri incelendiğinde gelişen teknoloji ile paralel olarak sınıflandırmanın yapıldığı, her dönemin bir öncekini kapsadığı görülür (Moore ve Kearsley, 2011; Rodriguez, 2012). Bozkurt (2016: 13) uzaktan eğitim evre ve dönemlerini Şekil 1’de özetlemiştir.

Şekil 1. Uzaktan eğitim küresel bağlamda dönem ve evreleri

Dünyada ilk Uzaktan eğitim uygulamalarının 1728 yılında Boston gazetesinde "Steno Dersleri" ile başlamış ve İsveç Üniversitesinde kadınlara "Mektupla Kompozisyon Dersleri" verilmiştir (Holmberg, 1995). Ancak gazetede yer alan yazılı anlatım dersine ilişkin detaylara ilişkin net bilgi bulunamamıştır. Dersin değerlendirme şekli, öğrenciler ile etkileşime ilişkin bir bilgi bulunmadığından ilk modern eğitimci olarak bilinen ve bir Stenografi eğitimcisi olan Isaac Pitman'in İngiltere Bath'da mektupla steno öğretmeye başlaması uzaktan eğitim uygulamalarının başlangıcı olarak kabul edilir (Durdu ve Arkadaşları, 2016; Mshvidobadze ve Gogoladze, 2012). Pitman İncil'de yer alan metinleri steno ile öğrencilerine yazmayı öğretmiş, öğrencilerini not ile değerlendirmiştir.

Almanya'da 1856'da ise Charles Toussaint ve Gustav Langenscheidt tarafından dil öğretmek amacıyla uzaktan eğitim veren bir dil okulu kurulmuştur (Schlosser ve Simonson, 2009; Özbay, 2015). Yine Almanya'da "Rustiches Uzaktan Öğretim Okulu" öğrencileri üniversite sınavına hazırlamak amacıyla 1984 yılında uzaktan eğitime başlamıştır (Abazaoğlu ve Umurhan, 2015). Dünyanın önde gelen uzaktan eğitim kurumlarından olan "Hermans" İsveç'te kurulmuştur. Hermans bir uzaktan eğitim ile dil öğretim kurumudur. İlköğretim yazışmalı olarak ABD'de başlamış, ilk uzaktan eğitim ile ilgili radyo istasyonu da ABD'de kurulmuştur. Mektupla lise eğitimi yine ilk ABD de IOWA Üniversitesi ilk uzaktan eğitim televizyonu yayını yapmıştır. Savaş yıllarında Fransa'da uzaktan eğitim ile öğrencilerini eğitmiştir (Brussel Capital University, 2017; Kırkan ve Kalelioğlu, 2017).

Mektupla Eğitim

Bir çok çalışmada (Bozkurt, 2019; Durdu ve arkadaşları, 2016; Kırkan ve Kalelioğlu, 2017; Özbay, 2015) dünyada ilk uzaktan eğitim uygulamalarının 1728 yılında Boston gazetesi Calep Philipps ile haftalık stenografi dersleri ile başladığı, İngiltere'de ise bir stenograf olan Pitman'in 1840 yılında mektupla steno öğretmeye başladığı belirtilmektedir. Mektupla ile eğitim öğrencilere mektupların geç gitmesi, geri dönüt almadaki gecikmeler, bazı öğrencilere mektupların ulaşmaması gibi birçok olumsuzlukları da beraberinde getirmiş olmasına rağmen uzun yıllar eğitim öğretim faaliyetlerinin dışında kalmak istemeyen öğrenciler için bir çıkış yolu olmuştur (Kırık, 2014). Genç nüfusun çok fazla olduğu ve fiziki koşulların yetersizliği nedeniyle, öğrencilerin okullarda, sınıflarda öğretmenlerle birlikte ders işlemlerindeki maliyet yüksekliliğinin de etkisiyle cazip bir uygulama olarak görülmüştür (Durdu ve arkadaşları, 2016; Kırık, 2014). Yeni ve daha etkili teknolojilerin ortaya çıkmasıyla birlikte mektupla eğitim yerine radyo ve televizyon gibi, daha kapsamlı ve eğitim öğretim uygulamaları açısından daha fazla avantajlar taşıyan teknolojilere bırakmıştır.

Radyo ve Televizyon ile Eğitim

Mektupla eğitiminden sonra ilk olarak 1919 ABD’de eğitimsel yayın yapan bir radyo istasyonunun kurulması ile radyo ve televizyon ilgi odağı olmuş ve günümüze kadar geçerliliğini sürdüren önemli bir eğitim aracı olarak gelmiştir. 1919 ile 1930 tarihleri arasında ABD’de 200’den fazla eğitim amaçlı radyo istasyonuna lisans verilmiştir. Ohio hava okulu radyo eğitim yayınlarında ABD’de önemli bir model oluşturmuştur. Eğitim amaçlı televizyon yayınlarına ise ilk olarak ABD’nin IOWA Üniversitesinde başlanmıştır. Sonraları 242 kanalın daha açılarak eğitim yayını vermeye başlamış ve Western Reserve Üniversitesi bazı dersleri televizyon yoluyla vermiştir (Emre, 2003; Ekren, 2017).

Televizyon ve radyo ekonomik olmaları, görsel ve işitsel öğelerin aktarımında sağladığı kolaylık, zaman ve mekâna sınırının olmaması, kitle yayınına uygun olması nedeniyle uzaktan öğretimde önemli bir çığır açmıştır. Derslerin kayıt altına alınmasındaki kolaylık, tekrar izleme ve dinlemenin kolay olması ve diğer sistemler ile uyumlu bir şekilde kullanılabilmesi radyo ve televizyonu posta ile eğitimden sonra önemli uzaktan eğitim araçları haline getirmiştir (Ekren, 2017). Ulusal ve yerel yayınların ulaştığı kitleler açısından önemli farklar ortaya çıkmaktadır. Televizyon kanalları içinde aynı şeyi söylemek mümkündür. Günümüzde uydu yayını olmayan yerel radyo ve televizyon kanalları belirli bir bölgede izlenip dinlenirken, ulusal kanalların daha geniş ve kapsamlı yayın alanına sahip olduğunu söyleyebiliriz. Yerel bir yayın kanalı ile ulusal bir kanalın programları içerik ve yayın saatleri yönünden farklılık gösterecektir.

Televizyon yayınları canlı ve banttan gerçekleştirilebilir. Karasal, uydu, kablolu yayın, analog ve sayısal olarak canlı ve banttan gerçekleştirilecek yayınlar, yayın yapılacak bölgenin coğrafi yapısına, yayınları alacak izleyicilerin sayısına, kültürel ve sosyal yapıya, ekonomik duruma göre değişebilmektedir. Kaliteli yayın ve daha fazla izleyici ile daha fazla kanal yolu ile buluşmanın yolu ise karasal yayından çok uydu yayını ile mümkün olmaktadır (Özgür, 2005: 85).

Kablo ve uydu aracılığıyla eğitimsel yayınların televizyonlardan yapılmasına dünyada ilk olarak ABD ve İngiltere’de 1970’den sonra başlanmıştır. İngiltere de BBC, Kanada da birçok televizyon kanalı, İsrail de Every Man’s University isimli televizyon programı uzaktan eğitim yayınlarını uydu aracılığıyla yapan ilk örnekleri oluşturmaktadır. Hindistan da uydu ile televizyon yayını yaparak öğretim yapmak yaygın olarak kullanılmıştır (Ergüney, 2017; Kırık, 2014).

Radyo ve televizyonun da posta yolu ile eğitimde olduğu gibi bazı avantajları ve dezavantajları mevcuttur. Radyo ve televizyon yayının olduğu bütün bölgelerde eşit olarak aynı gün ve saatte bütün izleyicilerin kendi televizyonlarının özelliğine göre aynı yayını izleme ve dinleme imkânı sunar. Radyo ve televizyonun donanım olarak maliyeti bir dezavantajdır. Ancak, birçok evde radyo ve televizyon bir eğitim aracından çok bir eğlence aracı olarak zaten bulundurulmaktadır. Bu yönüyle düşünüldüğünde farklı sosyoekonomik düzeylerdeki öğrencilerin erişimleri noktasında önemli bir avantaj sağlar. Kaydedilebilmesi, tekrar izleme ve dinlemenin mümkün olması bir başka avantajdır. Uydu, karasal, kablo ve sayısal platformlarda yer alan televizyon yayınları, öğrencilerin derslerini evlerinden takip etmeleri sağlar. Özellikle sağlık sorunları olan, emekli olmuş, yaşlı, özür lü her yaştan öğrencilerin eğitim faaliyetlerinden faydalanması noktasında uzaktan eğitim eğitimde fırsat eşitliğine katkıda bulunur (Oliver, 1994: 168). Bu yönüyle de eğitimde kapsayıcılığı artırır. Öğrencilere çeşitli öğrenme yöntemleri ile tanıştıran ve temel bilgi ve becerilere sahip öğrencileri güdüleyerek ders katılımlarını artıran televizyon uzaktan eğitime olumlu katkılar sağlamıştır (Love ve Banks, 2001: 36). Mektup ile eğitimdeki mektupların öğrenciye ulaşmaması, farklı zamanlarda ulaşması, kaybolması gibi etkenler radyo ve televizyon ile aşılmıştır.

Avantajlarının yanında radyo ve televizyon ile eğitimin bazı dezavantajları da vardır. Radyo ve televizyon tek yönlü etkileşimin olduğu araçlardır. İzleyicilerin herhangi bir tepkide bulunması mümkün değildir. Öğrenciler söz konusu olduğunda öğrencilerin soru yönlendirmesi

veya herhangi bir konunun tartışmasına katılmaları mümkün değildir. Bir başka önemli dezavantaj ise görme engellilerin özellikle görsel yayınlardaki önemli etkiye sahip olamamaları, işitme engelliler içinde görsel olarak işitme engellilere özel işaret dili ile konuların anlatılması zorunluluğudur (Ergüney, 2017).

Tablo 1. Radyo ve Televizyonun İşlevlerinin Karşılaştırması (Decaigny, 1976: 73)

Özellik	Televizyon	Radyo
Yaşanmış tecrübe ve modelleri gösterme	X	
Temel somut kaynak sağlama	X	
Süreç ve yöntemleri görselleştirme	X	
Uygulama, örnekleri gösterme	X	
Kavramları somutlaştırma	X	
Bağlantı ve etkileşimi sağlama	X	X
Duyarlı kılma, güdüleme	X	--
Bir araştırmanın sonuçlarını somutlaştırma	X	--
Kanıtlar, örnek olaylar gösterme	X	X
Kendi kendine öğrenmeye rehberlik etme ve yöneltme		X
Kavramda derinleşme, açıklama		X
Alıştırmalar sunma	--	--
.Etkin katılmayı sağlama	X	X
Kendi kendini düzeltme ve değerlendirme	--	--
Ayrıntılı bilgi verme		X
Gösteri, sunu	X	
Uzmanları sunma	--	X
Güvenlik ve kişilik verme	--	--
Tartışmayı uyarma	X	--

Not : (X) işareti öncelikle; (--) işareti ise belirli koşullarda anlamına gelmektedir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin okullarda yüz yüze devam ettiği ortamlarda öğrencilerin öğretmenlerin ile konuşmaları, soru sormaları veya öğretmenlerin öğrencilerin anlayıp anlamadıklarını çeşitli yollarla test etme durumları vardır. Ancak, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçları ile bu mümkün değildir. Radyo ve televizyon yayınlarının gün ve saatleri de izleyicilere uymayabilir. Buda onların dersleri takip etmelerinin önünde bir engel olabilir.

Tele Öğrenme Modeli

Bu öğrenme modeli televizyon ve radyo yayınlarındaki tek taraflı etkileşimin önüne geçmiştir. Öğrencilerin karşılıklı etkileşimde bulunmalarını sağlayıcı teknolojilerin kullanılması ile sesli konferanslar, canlı televizyon ve radyo yayınları, video konferanslar ve görsel metin tabanlı konferanslar tele öğrenme modelini, başka bir ifade ile eşzamanlı öğrenme (senkron) modelini oluşturur (Nipper, 1989; Taylor, 1992) Bu modelde çift yönlü görüntülü ve sesli görüşme yapmak mümkündür. Video konferans eş zamanlı olarak ses ve görüntü transferine olanak sağlayan, ihtiyaca göre bir ya da daha fazla bölgede yayının mümkün kılan etkileşimli telekonferans teknolojisi ile mümkün olmaktadır. Bu yöntem insanların farklı bölge veya yerden eğitim ortamındaymış gibi yüz yüzemişçesine birbirleriyle iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Video konferans belli bir noktaya yapılabildiği gibi birden daha fazla noktaya yapılabilmektedir (Durdu ve arkadaşları, 2016; Güler, 2018).

Bir noktaya konferansta, öğretim üyesi bulunduğu yerden bir sınıftaki öğrencilere ses ve görüntü transferi ile ders yapabilmektedir. Uzak bir yerde bulunan öğretmenin bir sınıftaki öğrenciler ile yüz yüzeymiş gibi karşılıklı konuşabildikleri, birbirlerini görüp seslerini duyabildikleri, sesli soru sorabildikleri bu yöntem özellikle alanında uzman kişilerin farklı üniversitelerde ders yapabilmelerini sağlayabilmektedir (Durdu ve arkadaşları, 2016; Güler, 2018) . Bu yöntemle öğrenciler aynı zamanda sınıfa gelmesi maliyetli olabilecek bu uzmanlar ile iletişim ve etkileşim fırsatı da yakalamaktadırlar.

Birden çok noktaya video konferans yönteminde ise, çok sayıda öğrenci öğretim elamanı ile buldukları yerden görüşebilirler. Aynı mekânda bulunmayan öğretim elamanı öğrencilerine konuları anlatıp, onların sorularını cevaplayabilir. Bu yöntemde öğrencilerin belli bir konferans sınıfında toplanmış olmasına gerek yoktur (Birişçi, 2013; Bozkurt, 2017; Durdu ve arkadaşları, 2016; Güler, 2018). Farklı yerlerde bulunan öğrenciler aynı anda diğer sınıf arkadaşlarıyla birlikte öğretim elamanının verdiği dersi dinleyip etkileşimde bulunabilirler.

Video konferans yönteminin de diğer yöntemler gibi, önemli avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. En önemli avantajı dersi veren öğretim elamanının ders vermek için bulunduğu şehirden ayrılmasına gerek olmamasıdır. Farklı bir şehirde yaşayıp dünyanın başka bir ülkesinde veya farklı bir üniversitedeki öğrenciler ile ders işlemek mümkündür. Çift yönlü etkileşim ve iletişimi sağlaması eğitim öğretim ortamının verimliliği açısından önemli bir avantaj olarak düşünülmelidir. Öğretim üyesi veya alanının uzmanı olan ders verecek kişinin seyahat etmesini gerektirmeyen bu yöntem ekonomik olarak avantajlı görülebilir. Ancak bir dezavantaj olarak, tele konferans yapılacak noktalardaki teknolojik alt yapının maliyetli olduğu unutulmamalıdır. Birçok üniversite yüksek maliyetli bu sınıfların oluşturulmasını istememektedir. Tele konferans yönteminin bir başka dezavantajı ise iyi bir planlama yapılmasını gerektirmesidir (Birişçi, 2013). Öğrencilerin ve konferansı verecek öğretim elamanının aynı gün ve saatte sistemli olarak yayın yapılacak yerde bulunmaları gerekir. Teknik alt yapıda veya sistemde yaşanabilecek elektrik veya internet gibi kesintiler nedeniyle bu tür konferanslarda sorunlar yaşanabileceği de unutulmamalıdır.

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler 1960 sonrasında uzaktan eğitimde tele-konferans yönteminin kullanılmasına olanak tanımıştır. Sesli ve görüntülü olmak üzere iki farklı şekilde tele-konferans yapmak mümkün hale gelmiştir. Sesli konferans uygulaması Wisconsin Üniversitesi tarafından 1970 yılında ilk defa hayata geçirilmiştir. Yine ilk video tele-konferans yöntemi ile görüşme Amerika’da yapılmıştır. Ulusal Teknoloji Üniversitesi, Amerika’da farklı üniversitelerin mühendislik fakültesi öğrencilerine uydu yardımı ile video konferans ile yüksek lisans dersleri vermiştir. Bu yöntemi kullanan öğretmenler farklı coğrafyalarda bulunan öğrenciler ile aynı anda yüz yüze görüşmeler gerçekleştirebilmektedir. İngiltere’de ise Açık Üniversite tele-konferans yöntemini uzaktan eğitimde kullanmıştır. Amerika’da Empire Eyalet Koleji, Avusturya’da Murdock Üniversitesi ve İngiltere’deki London Polytechnic Üniversitesi 1985 yılında kendi aralarında tele-konferans yöntemiyle uzaktan eğitim dersleri düzenlemişlerdir (İşman, 2011).

Esnek Öğrenme Modeli

Bilgi ve iletişim teknolojileri alanındaki gelişmeler 1990’lı yıllardan sonra daha fazla önem kazanmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde ağ teknolojilerinin her alanda kullanıldığı görülmektedir. Yaygın bir teknoloji olarak ağların kullanımı ile birlikte bir çok yeni kavram ortaya çıkmış ve çoğu alanda olduğu gibi eğitime bu teknolojinin uyarlanmasıyla eğitim alanında da paradigma değişimi olmuştur. Etkileşimle sanal kampus ortamları oluşturmak internet ile kaynak paylaşımı ve iletişim, öğrencilere zaman ve mekan açısından esneklik sağlamıştır (Bozkurt, 2016; Ergüney 2017; Güler, 2018; Kırık, 2014).

Uzaktan eğitim teknolojilerinin en son evresini oluşturan esnek öğrenme modeli diğer teknolojiler ile karşılaştırıldığında öğrenme ve kaynak açısından daha etkili ve sınırlılıkların daha az olduğu söylenebilir. Uzaktan eğitim yöntemiyle eğitim öğretim programlarını sürdüren yükseköğretim kurumları için maliyetlerin azalması, bilgi ve etkileşim yoluyla öğrencilerin eğitimlerini sürdürebilmeleri önemli bir avantaj sağlamaktadır. Öğretim elamanı, sınıfa, ihtiyaç duymadan ders verme imkânı sağlaması, üniversitelerin uzaktan eğitimi tercih etmelerinde etkili olmuştur (Durdu ve arkadaşları, 2016; Ergüney, 2017; Güler, 2018). Bu nedenle son yıllarda birçok üniversitenin uzaktan eğitim sistemlerini esnek öğrenme modellerine göre oluşturduklarını, sanal kampüsler oluşturduklarını söyleyebiliriz.

Öğrencilerin 24 saat erişimin olduğu bu sistem öğrencilerin fiziksel katılımını gerektirmez ve öğrencilerin uygun zamanlarda kendi isteklerine göre katılabildikleri, program ve planlama açısından öğrencilere esneklik sağlamaktadır. Ayrıca uzaktan eğitimde esnek öğrenme modelinin kullanılması öğrenci katılımını artırmasın yönünden de tercih edilmektedir (Daugherty ve Funke, 1998; Güler, 2018).

Güler (2018: 78) başarılı esnek öğrenmeyi tanımlarken, öğrenmenin esnek olarak desteklenmesi gereken, sistematik bir planlamanın olduğu, tasarım, geliştirme, değerlendirme ve uygulama süreçlerinden oluşması gerektiğini belirtir. Ayrıca, esnek öğrenmenin sadece eğitim alanları için değil süreçteki tüm paydaşlar için anlamlı olması gerekmektedir. İyi tasarlanmış, uygun ücretli, öğrenen merkezli, kolay ulaşılabilir, içeriğin iyi belirlendiği bir sistemin öğrenenler için anlamlı olacaktır. Dersin amaçlarının karşılamada yüksek katılım ve başarının olması da dersi uygulayanlar için esnek öğrenmeyi anlamlı yapacaktır.

Bütün bu üstünlüklere rağmen, uzaktan eğitimde öğrencilerin personel ve öğretim elamanlarıyla iletişimleri sınırlıdır. Bu öğretimin planlaması, yeni materyallerin, kaynakların oluşturulmasında önemli zaman tasarrufu sağlayabilir. Ancak uzaktan eğitim yöntemleri personel ve öğretim elamanı istihdamında sorunlar oluşturabilmektedir. Daha az öğretim elamanı ve daha az yardımcı personel ile uzaktan eğitim yapılması bu kurumları için bir avantaj olabilirken, ileriye dönük olarak yetişmiş elamanların iş bulmasını sınırlayabilmektedir

E-öğrenme Modeli

Esnek öğrenme modelinin devam olarak tanımlanan e-öğrenme modelinde çevrimiçi gruplar, görüntülü iletişim, öğretici oyunlar, simülasyonlar, e-portfolyolar, bloglar gibi etkileşimli teknolojiler bulunur. Katılım ve etkileşimin daha fazla olduğu bir model olarak Caladine (2008: 83) tarafından tanımlanan e-öğrenme modeli uzaktan eğitim uygulamalarında gelinen son noktaya tanımlanmaktadır. Uzaktan eğitim modelleri yeni teknolojilerin eğitime uyarlanmasıyla sürekli gelişim ve değişim sürecindedir.

Dünyada Yükseköğretimde Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi

Uzaktan eğitimin yükseköğretimde kullanılmasında İngiltere’de "British Open University" yani İngiliz Açık Üniversitesi önemli katkı sağlamıştır. Londra Üniversitesi 1958 yılında Harici Programlar kurarak İngiltere’de yükseköğretim düzeyinde eğitim veren ilk üniversite olma iddiasındadır. Bu program günümüzde Londra Üniversitesi Uluslararası Programlar olarak bilinmektedir ve ön lisans, lisans ve yüksek lisans programları bulunmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde genellikle Açık Üniversite adıyla birçok uzaktan eğitim veren üniversitenin de peş peşe açıldığı görülmektedir. 1969 İngiltere Açık Üniversiteyi kurduktan sonra bu fikri dünyanın birçok ülkesine satmıştır. 1970 yılında Athabasca Üniversitesi Kanada’nın Açık Üniversitesi, Hagen’daki Almanya’nın Açık Üniversitesi 1970 yılında kurulmuştur. Bu Açık Üniversitelerin tamamı uzaktan eğitim yöntemleriyle eğitimlerine devam etmektedirler. Hatta bazıları 100,000 den fazla öğrencisiyle “mega üniversiteler” haline gelmişlerdir (Mshvidobadze ve Gogoladze, 2012: 134).

ABD’deki ilk kurumsal uzaktan eğitim çalışmaları lisans ve yüksek lisans düzeyinde eğitim “Illinois Wesleyan” üniversitesinde 1874 yılında başlamış ve 36 yıl sonra, 1910 yılında sona

ermiştir (Yalçınkaya, 2006). Ayrıca, 1883 yılında ABD New York Ithaca’da kurulduktan kısa süre sonra kapatılan bir Mektupla Eğitim Üniversitesi kurulmuş ve Wisconsin Üniversitesi uzaktan eğitim ile ilgili uygulamaları yaygınlaştırmak için 1891 yılında karar almıştır (Antalyalı, 2004). Chicago Üniversitesi’nde ilk Mektupla Eğitim bölümü açılmıştır (Hızal, 1983).

Yükseköğretimde ilk uzaktan eğitim çalışmalarının 1910 yılında başladığı Avustralya’da 1949 yılında Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi adı ile uzaktan eğitime kayıtlı üniversite öğrencilerinin dersleri ile ilgili işleri takip etmek ve yönetim işlerini yapmak için bir fakülte kurulmuştur (Kaya, 2002). Alkan (1996), Avustralya’nın ilköğretim ve ortaöğretim düzeyinde uzaktan eğitim uygulaması yapan ilk ülke olduğu bilgisine yer vermektedir.

Yeni Zelanda, Japonya gibi birçok ülkenin okula gidemeyen yetişkinler için yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitim uygulamalarına 1940’lı yıllarda başladığı görülmektedir. Yeni Zelanda’da yükseköğretim öncesi kademeler için 1922’de Mektupla Öğretim Okulu kurulurken 1948’de Japonya askerler ve yükseköğretime devam edemeyen yetişkinler için yükseköğretime de içine alan geniş bir yelpazede uzaktan eğitim uygulamaları başlatmıştır (Kırık, 2014). Polonya’da 1968 sonrasında yükseköğretimde uzaktan eğitim çalışmalarını başladığını söyleyebiliriz. İspanyollar ise 1972’de Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesini kurmuşlardır (Kaya, 1998).

Aşağıdaki tabloda uzaktan eğitime ilişkin dünyadaki ilk gelişmeleri kronolojik olarak verilmiştir.

Tablo 2. Dünyadaki Yükseköğretim Düzeyinde İlk Uzaktan Eğitim Uygulamaları (Kaya, 2002: 27)

Tarih	Ülke	Olay
1870	ABD	Illinois Wesleyan Üniversitesi uzaktan eğitim programı başlattı.
1883	ABD (New York)	Mektupla Öğretim Üniversitesi kuruldu
1884	Almanya (Berlin)	“Rustinehes Uzaktan Öğretim Okulu” öğrencileri üniversite sınavına hazırlamak için açıldı
1886	ABD	Pennsylvania Devlet Üniversitesi kurumsal yapıda uzaktan eğitim ağını kuran ilk üniversite oldu.
1891	ABD	Uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması konusunda Wisconsin Üniversitesi karar aldı. "Madencilik Yöntemleri ve Maden Ocaklarında Ortaya Çıkan Kazalara Karşı Alınması Gereken Önlemler" eğitimini Pennsylvania’da bir gazete vermeye başladı.
1892	ABD	Uzaktan eğitim bölümü Chicago Üniversitesi’nde kuruldu.
1910	Avustralya	Yükseköğretimde ilk uzaktan eğitim uygulamaları başlatıldı.
1949	Avustralya	“Üniversite Dışı Öğretim Fakültesi” uzaktan eğitim öğrencilerinin ders programları, yönetim işleri gibi faaliyetlerini takip etmek için kuruldu.
1950	Amerika	Askeri amaçlı uzaktan eğitim uygulamaları gerçekleştirildi.
1971	İngiltere	İngiltere Açık Üniversitesi kuruldu.
1972	İspanya	Ulusal Uzaktan Öğretim Üniversitesi kuruldu.
1974	İngiltere	National College kuruldu
1974	Almanya	Hagen Açık Öğretim Üniversitesi kuruldu.
1984	Hollanda	Hollanda Açık Üniversitesi ilk öğrencilerini kabul etti
1989	Hindistan	Halka yükseköğretim seviyesinde eğitim için Açık Okul (Open School) kuruldu.

Can (2004) yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitim programlarını dört ana grupta toplamıştır:

1. Ön lisans diplomasını lisans derecesine yükseltmek isteyenlere imkân tanıyan programlar.
2. Lisans diploması olup çalışmakta olanlar için mesleki bilgilerini artırmak, teknolojinin getirmiş olduğu adaptasyonu sağlamak için hazırlanmış programlar,
3. Bir kurumun çalışanlarını işbaşında eğitmeyi amaçlayan programlar,
4. Ortaöğretim mezunu olup, yükseköğretim çağına ulaşmış öğrencilerin örgün eğitime alternatif geliştirmek için oluşturulmuş programlar.

Günümüzde gerek maliyetlerinin fazla olması gerekse de çalışanların işe ara vermelerinin şirketlere getirebileceği zararlar nedeniyle daha çok çalışanların hizmet içi eğitimlerinde uzaktan eğitim yöntemlerini tercih ettiklerini görmekteyiz.

Bilgisayar ve internet teknolojilerinin hızla gelişmesi uzaktan eğitim vermenin daha kolay ve daha hızlı gerçekleşmesini sağlamış ve sanal üniversitelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Jones Uluslararası Üniversitesi 1996 yılında tamamen çevrimiçi olarak eğitim veren ilk üniversite olma iddiasındadır. Bu üniversite ayrıca Amerika Birleşik Devletleri bölgesel akredite kurumu tarafından akredite edilmiştir. 2005 yılında 3.2 milyon öğrencinin en az bir dersi çevrimiçi olarak aldığı, 2011 de Amerika Eğitim Departmanı verilerine göre ise 2000-2008 yılları arasında en az bir lisans düzeyinde uzaktan eğitim programına kayıt olanların %8'den %20'ye çıktığı, uzaktan eğitim alanların ise %2'den %4'e yükseldiği rapor edilmiştir (Mshvidobadze ve Gogoladze, 2012: 134).

Çok sayıda üniversite günümüzde uzaktan eğitim programlarını geliştirmektedir; Amerika'da Stanford Üniversitesi, İngiltere'de Oxford Üniversitesi, Kanada'de Viktorya Üniversitesi, Avustralya'da Canberra Üniversitesi, Japonya'da Waseda Üniversitesi, Çin'de Tshinghua Üniversitesi gibi. Dijitalleşen dünya ile birlikte eğitim etkinliklerinin de teknolojiye bağlı olarak paradigma değişikliğine gittiği, dünyadaki uzaktan eğitim etkinliklerinin tarihçesi incelendiğinde ortaya çıkmaktadır.

Günümüzde dünya genelinde çok sayıda kar amacı güden veya gütmeyen özel veya devlet üniversitesi uzaktan eğitim veren kurum bulunmaktadır. Uluslararası akredite edilmiş kurumlar olabildiği gibi akreditasyon sürecine girmemiş veya akredite olmamış kurumlarda uzaktan eğitim faaliyetlerine devam etmektedir. İngiltere'de Kalite Temin Ajansı, Amerika'da Uzaktan Eğitim Konseyi, Türkiye'de ise Yükseköğretim Kalite Kurulu Koordinatörlüğü akreditasyon işlemlerini yapmaktadır. Akredite olmayan uzaktan eğitim kurumlarının üniversite gibi bazı kelimelerin kullanımları kısıtlanmakta veya yasaklanabilmektedir.

Türkiye'de Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Tarihsel Gelişimi

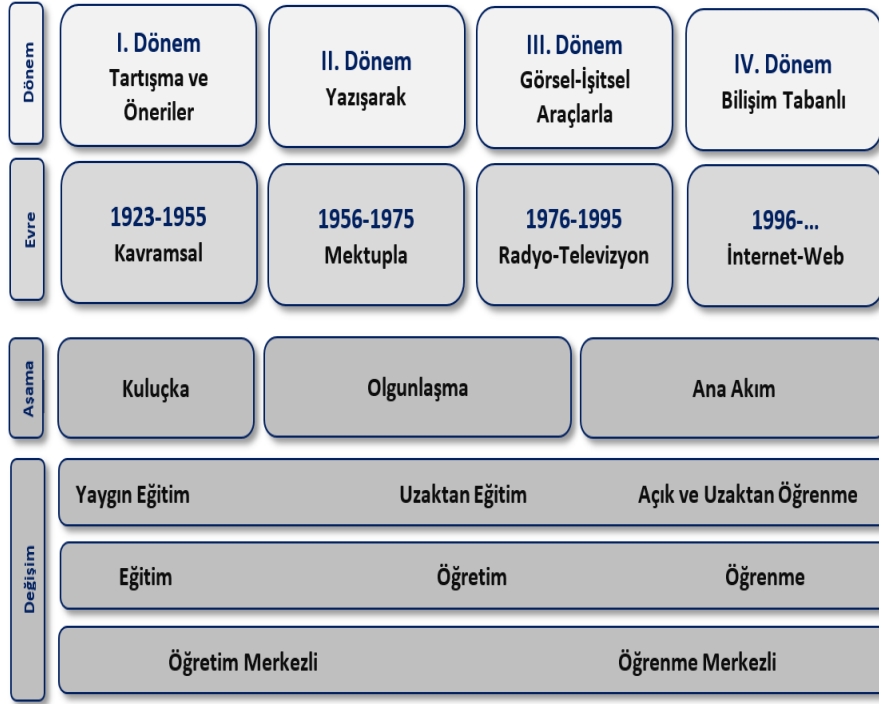
Uzaktan eğitimin tarihi Türkiye'de Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar gitmektedir. Kullanılan teknolojiler ve uzaktan eğitimde yaşanan gelişmelere göre Türkiye'de uzaktan eğitim 4 evreden oluşmaktadır (Bozkurt (2017; Fettahoğlu, 2014). Bu evreler;

1. Tartışma ve öneriler dönemi: Bu dönem 1923-1955 yılları arasındaki dönemdir. Bu dönemde uzaktan eğitim fikri kavramsal olarak tartışılmıştır.

2. Mektupla yapılan uzaktan eğitim dönem: Bu dönemi 1956-1975 yılları arasındaki dönem kapsamaktadır.

3. Görsel-işitsel araçlarla, yani radyo ve televizyonun kullanıldığı dönem: 1976-1995 yılları arasındaki dönemdir. Radyo ve televizyon gibi yeni teknolojiler ilk kez uzaktan eğitimde kullanılmaya başlanmıştır.

4. Bilişim tabanlı, internet-web araçlarının kullanıldığı dördüncü dönem: 1996 yılından günümüze kadar süregelen dönemdir. Esnek öğrenme modeli olarak da adlandırılan bu dönemde internet ve web araçları eğitimde kullanılmaya başlanmıştır.

Şekil 2 Türkiye’de uzaktan eğitim dönem ve evreleri (Bozkurt, 2017: 88)

Türkiye’de uzaktan eğitim fikri ilk kez 1927 yılında gündeme getirilmiştir. Milli Eğitim Bakanı olarak o dönemde görev yapan Mustafa Necati, halkın okuryazarlık oranının yükseltilmesi için uzaktan eğitimden faydalanılması gerektiği yönünde görüş ileri sürmüştür. Ancak, 1927’li yıllarda halkın önemli bir kesiminin (%90) okuryazar olmamasından dolayı uygulama bu dönemde hayata geçirilememiştir. Bu dönemde düşünülen ilk uzaktan eğitim modeli, mektup veya posta yoluyla uzaktan eğitim şeklinde düşünülmüştür (Alkan, 1987). Mektup veya posta yoluyla uzaktan eğitim dünyada ve Türkiye’de ilk kullanılan yöntemdir. Çok farklı bilim ve meslek alanlarında eğitim sağlayan mektupla veya posta yoluyla eğitim modelinde çok sayıda engelli eğitim alma fırsatı bulmuştur. Özellikle evinden ayrılma imkânı olmayan fiziksel engelliler için öğrenim kursları önemli bir kurtuluş yolu olmuştur. Silahlı kuvvetler, iş çevreleri posta ile eğitimden önemli ölçüde faydalanmışlardır. Ancak, uzaktan eğitim gelişen teknolojiye paralel olarak radyo ve televizyonun kullanılması, sonrasında internet ve sosyal medya gibi birçok açıdan avantajlar barındıran yeni teknolojilerinin de uzaktan eğitim uygulamalarında etkili bir şekilde kullanıldığı söylenebilir (Ekren, 2017). Eğitimde yeni teknolojilerin kullanılmasına yönelik çabalar günümüze kadar sürdürülmüştür. 1981 yılında genel okuma yazma seferberliği başlatılmış, Televizyon Okulu programları okuma yazma öğretiminde önemli katkılar sağlamıştır.

Mektup ile yapılan eğitimde posta da ortaya çıkabilecek gecikmeler, kayıplar, öğrencilerin birlikte çalışma imkânı bulamaması, iletişim sorunları gibi dezavantajları bulunmaktadır ve bunlar öğrencilerin eğitimlerini doğrudan etkileyebilmektedir. Öğrencilere tanınan eşitlik ilkesinin ortadan kalkmasına neden olan bu durumlar gelişen teknolojiyle birlikte yerini daha modern yöntemlere bırakmıştır.

Radyo ile yapılan eğitim çalışmalarında 9 Eylül 1974 tarihi o güne kadar birbirinden bağımsız yayın yapan 12 radyo istasyonunun TRT’nin teknik alt yapısının gelişmesiyle ortak bir yayın şebekesine bağlanması kararlaştırılmıştır. TR1 eğitim, TR2 kültür, TR3 müzik yayını yapmak üzere planlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ve TRT işbirliği yaparak örgün eğitimi desteleyecek eğitim programlarının yapılmasına karar verilmiştir. Okul Radyosu ile Yabancı Dil

Dersleri verilmiştir. 1998-1999 öğretim yılında ise Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi sınavlara destek amaçlı canlı yayın uygulaması başlamıştır. Canlı yayınlarla telefon kullanılarak öğrencilerin eşzamanlı iletişime geçebilmelerinin önü açılmaya çalışılmıştır (Terlemez ve Öztürk, 2004: 126). Uzaktan eğitim uygulamalarındaki tek yönlü iletişimin getirmiş olduğu sıkıntılar canlı ders uygulamasıyla aşılmaya çalışılmıştır.

Radyo Televizyon ile verilen uzaktan eğitim yeni teknolojilerin gelişmesi ile yerini tele öğrenme modeline bırakmıştır. Karşılıklı etkileşim fırsatı sunan bu yöntemde öğretim elamanı bulunduğu yerden bir veya daha fazla noktaya tele konferans teknolojisi kullanarak ders verebilmektedir. Türkiye de bu yöntem çok az üniversitede kullanılmıştır. Tele konferans teknolojisinin çok pahalı olması, fiziki yetersizlikler sistemi yönetecek yetişmiş elamanın kısıtlı olması gibi nedenlerden dolayı çok etkili kullanılmamıştır (Durdu ve arkadaşları, 2016; Güler, 2018).

Tele öğrenme modeli ile birlikte 1993 yılında ilk internetin Türkiye’de kullanılmasıyla birlikte yeni bir uzaktan öğrenme modeli olarak esnek öğrenme modelinin kullanılmaya başlandığını söyleyebiliriz. 1991 yılında ODTÜ ve TÜBİTAK ilk internet ağı projesini başlatmıştır. 12 Nisan 1993 yılında ise PTT’den sağlanan 64 Kbps kapasiteli kiralık hat kullanılarak ODTÜ Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ilk bağlantısını yapmıştır (Aljazeera Turk 2017).

MEB Özel Öğretim Kurumları Uzaktan Öğrenim yapan Kurs ve Dershaneler 2010 yılında çıkartılan yönergeye tabi olarak Türkiye’de özel kuruluşlar uzaktan eğitim yapabilirler. Ancak MEB’in 420-5-2300 sayılı kararı ile kurulan FONO Açıköğretim Kurumu 1953 kurularak uzaktan eğitime başlamıştır. Yabancı dil öğretimine yönelik faaliyet gösteren FONO Aksaray’da bir apartmanda faaliyetlerine başlamıştır. İngilizce Filoloji bölümü öğrencisi olan Şükrü Meriç, dünyada yazışarak/mektupla uzaktan eğitim olarak bilinen sistemi Türkiye’ye ilk getiren kişi olarak bilinmektedir (Bozkurt, 2017; FONO, 2021).

Türkiye’de Yükseköğretimde Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişim Süreci

Türkiye’de yükseköğretimde ilk uzaktan eğitim uygulaması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü tarafından 1956 yılında başlatılmıştır. Banka çalışanlarının mektup ile öğrenim gördükleri bu ilk yükseköğretim uygulamasından sonra 1960 Kasımında MEB’de “Mektupla Öğretim” adı ile deneme öğretimine başlanmıştır. 1966 yılına gelindiğindeyse MEB Mektupla Öğretim ve Teknik Yayınlar Genel Müdürlüğünü kurmuştur (Alkan, 1981; İrmak, 1974). Akşam Sanat Okulu ve Mektupla Öğretim Merkezince verilen öğretimin kapsamı daha sonra genişletilmiş ve 1974 yılında 98341 sayılı Bakanlık onayı ile her düzeyde eğitim öğretim faaliyetlerini kapsayacak şekilde Mektupla Öğretim Merkezi kurulmuştur (MEB, 1982).

1974 tarihli Bakanlık onayı ile (420-14053) ile Mesleki ve Teknik Öğretim Mektupla Öğretim Okulu, Mektupla Öğretim Merkezine bağlı olarak açılmıştır. Mesleki-teknik kurslar ile birlikte Üç Yıllık Eğitim Enstitüleri ile Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu, Erkek Teknik Yüksek Öğretmen Okulu ve Ticaret Turizm Yüksek Öğretmen Okulunun bütün bölüm ve programları için mektupla öğretim uygulanmaya başlanmıştır. 1974-1975 öğretim yılında 50 bine yakın öğrencinin kaydedildiği bu okulların bağlı olduğu Mektupla Öğretim Merkezi, 1975 yılında kurulan Yaygın Yükseköğretim Kurumuna (YAYKUR) bağlanmıştır. Yaygın Yükseköğretim Kurumu lise ve dengi okullardan mezun olup üniversite veya yüksekokula girme fırsatı bulamayanların toplumun ihtiyaç duyduğu alanlarda öğretim olanağı bulmaları için kurulmuştur (Aziz, 1977; Kaya, 1996).

MEB’e bağlı olarak mektupla öğretim kapsamında Erkek ve Kız Mesleki Yüksek Öğretmen Okullarının bütün programlarında 1974 yılından itibaren uzaktan eğitim yapılmıştır. 1974 yılında yükseköğretimde yaşanan önemli bir başka gelişme ise Deneme Yüksek Öğretmen Okuludur. 8 Mayıs 1974 gün ve 9731 sayılı MEB onayı ile belirlenen alanlarda yükseköğretim düzeyinde eğitim yapacak bu okulda eğitim teknolojilerin aracılığıyla eğitim verilmesi kararlaştırılmıştır (Özer, 1989;

Kırık, 2014). Ancak bu okul sürekli hale getirilememiş, istenilen hedeflere ulaşamadığı düşüncesiyle bir yıl sonra kapatılmıştır.

1975-1976 öğretim yılında öğretmen olarak yetiştirilmek üzere imam hatip okulu mezunları Yüksek İslam Enstitüleri Programlarına, ilköğretim okulu mezunları iki yıllık Eğitim Enstitüleri programlarına, ticaret liselerinden mezun olanlar ise Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu programlarına kaydedilmişlerdir. Bursa ve Kayseri Eğitim Enstitülerine aktarılan iki yıllık Eğitim Enstitülerinin programları için yaz uygulaması da yapılmıştır. 1975-1976 öğretim yılından sonra Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu ile Yüksek İslam Enstitülerine kayıtlı öğrenciler uzaktan eğitimden ayrılarak kendi örgün eğitim okullarına devredilmişlerdir. Ortaöğretimden mezun olup ilkokul öğretmenliği yapan 15000 ilkokul öğretmenini yükseköğretime kazandırmak amacıyla 22 Kasım 1978 gün ve 56312 sayılı Bakanlık onayı ile “Orta Öğrenimli İlkokul Öğretmenlerini Yüksek Öğrenime Kavuşturma Projesi’ne uygun olarak Açık Yüksek Okul Müdürlüğü açılmış ve bu öğretmenlerin yükseköğretime devam etmeleri sağlanmıştır (MEB, 2021; Hakan vd. 1997).

Açık Yüksek Okul Bakanlık onayı (29.1.1981 gün ve 209/301 sayı) ile kapatılmış ve Mesleki ve Teknik Mektupla Öğretim Okulunun adı (24.2.1981 gün ve 1154 sayı) Bakanlık onayı ile Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu olarak değiştirilmiştir. Bu okulun kuruluş amacı Milli Eğitim Temel Kanununa uygun olarak en az ilkokul mezunlarına çıraklık, kalfalık ve ustalık eğitimi vererek meslek kazandırmaktır. Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu eğitim öğretim hizmetlerini 1998 de çıkarılan 4359 sayılı kanunla Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü bünyesinde devam ettirmiştir (MEB, 1982). Son olarak, 2011 yılında 652 sayılı kanun hükmünde kararname ile de Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü bünyesine devredilerek eğitim hizmetini halen devam ettirmektedir (Şahin ve Üstüner, 2014).

1975 yılında kurulan YAYKUR bünyesinde yabancı diller yüksekokulları ve meslek yüksekokulları olmak üzere uzaktan yükseköğretim iki öğretim programı adı altında toplanmıştır. Yabancı Diller Yüksekokulları tercüman, büro elamanı yetiştirmek için 1975 yılından itibaren İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak üzere üç dilde öğretim yapmıştır. Teknik, sosyal ve hayati bilimlerde insan gücü yetiştirmeyi amaçlayan Mesleki Yüksekokulları Programlarına 1975-1976 ve 1976-1977 öğretim yıllarında öğrenci kabul etmiş ancak 1980-1981 öğretim yılına kadar yeni öğrenci kabul edilmemiş (MEB, 1982),

1981 yılında yükseköğretileri düzenleyen 2547 sayılı yasa yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile 1981 yılından itibaren yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitim yapma görevi çeşitli nedenlerle başarısız olan YAYKUR’dan alınarak üniversitelere verilmiştir. Yükseköğretim Kanunu her ne kadar yükseköğretim düzeyinde uzaktan eğitim faaliyetlerini üniversitelere bırakmış olsa da, 1958 yılında Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi olan ve günümüzde Anadolu Üniversitesi olarak eğitim hayatına devam eden Eskişehir Anadolu Üniversitesinde Televizyon ve Eğitim Enstitüsü kurulmuştur. Bu enstitü, uzaktan eğitim çalışmalarına yön vermesi nedeniyle önemlidir ve Anadolu Üniversitesi kapsamında yapılan uzaktan eğitim çalışmalarının öncülüğünü yapmıştır (Demiray ve Adıyaman, 2002; Kaya, 2002; Özkul, 2001). Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisinde Televizyonla Eğitim Enstitüsü ve İletişim Bilimleri Fakültesi deneyimleri Anadolu Üniversitesinin ilk uzaktan eğitim programlarıdır.

O yıllarda kapalı devre eğitim televizyonu yayını yapılmıştır. Anadolu Üniversitesine bağlı Açıköğretim Fakültesi ilk kurulduğunda yalnızca İş İdaresi ve İktisat programlarında eğitim öğretim faaliyetlerini yürütmekteydi. Günümüzde Felsefe, Hakla İlişkiler ve Reklamcılık, Yönetiş Bilişim Sistemleri, Sağlık Yönetimi, Sosyal Hizmet, Sosyoloji, Tarih, Türk Dili ve Edebiyatı, başta olmak üzere çok sayıda alanda lisans ve ön lisans düzeyinde eğitim vermektedir. Açıköğretim Fakültesi Ön lisans programlarının sayısı 2020-2021 öğretim yılında 40’a ulaşmıştır (Anadolu Üniversitesi, 2021b).

1982 yılında Anadolu Üniversitesi yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitime ivme kazandırmış ve 2010 yılında Atatürk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi bünyesinde açılan açıköğretim fakülteleri uzaktan eğitimin Türkiye'de gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Sonraki yıllarda diğer birçok üniversitede eğitim etkinliklerine katılan uzaktan eğitim merkezleri ile Türkiye'de uzaktan eğitimin gelişerek günümüze geldiği görülmektedir. Anadolu Üniversitesi bir taraftan yurt içinde diğer taraftan da yurt dışında da farklı ülkelerde uzaktan öğretim ile yükseköğretim programlarını devam ettirmektedir (Anadolu Üniversitesi, 2021a).

Anadolu Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ve Batı Avrupa ülkelerindeki uzaktan eğitim deneyiminden sonra 2009-2010 öğretim yılında Azerbaycan vatandaşlarına, 2012-2013 öğretim yılından sonra Bulgaristan, Kosova, Makedonya uzaktan eğitime başlamıştır. Her geçen yıl ülke sayını artıran Anadolu Üniversitesi 2015-2016 öğretim yılından itibaren Bosna Hersek ve Arnavutluk'ta, 2016-2017 öğretim yılında Kuzey Amerika'da bulunan vatandaşlarımıza, 2017-2018 öğretim yılında Suudi Arabistan ve Arap Yarımadasındaki Türk vatandaşlarına öğretim vermeye başlamıştır (Anadolu Üniversitesi, 2021b). 1981 yılından bu yana Türkiye'de Anadolu Üniversitesi - TRT ortaklığı ile okul televizyonu hizmet vermektedir. Günümüzde Türkiye'de 32 üniversite de uzaktan eğitim programlarının yürütülmektedir. Bu üniversitelerden 5 tanesi vakıf üniversitesidir (Puanlar.net, 2021). Bu üniversitelerde ön lisanstan yüksek lisansa kadar, sertifika programlarından meslek edindirme programlarına kadar çok çeşitli alanlarda bölüm ve programlar bulunmaktadır.

Günümüzde Covid-19 pandemisinin etkisiyle bütün üniversiteler eğitim öğretim faaliyetlerini 2019-2020 bahar öğretim döneminden itibaren uzaktan eğitim yöntemiyle yapmaya başlamıştır. Covid-19 pandemi süreci üniversitelerin eğitim teknolojilerine adaptasyonunu hızlandırmış, uzaktan eğitim alt yapısı olmayan veya yetersiz olan üniversiteler bu dönem içinde sistemlerini yenileyerek bütün öğrenciler ile çoğu üniversite çevrimiçi canlı ders yapabilme kapasitesine ulaşmıştır. "Üniversitelerimiz uzaktan öğretime geçiş konusunda önemli gayretler göstermiş birçok üniversite kısa süre içerisinde bu çalışmalarını tamamlamıştır. 189 Üniversiteden 121'i (%64'ü) 23 Mart 2020 (YÖK'ün üniversitelerde eğitime ara vermesinden bir hafta sonra), 41'i (%21,6'sı) ise 30 Mart 2020, 25'i ise (%13,2'si) 6 Nisan 2020 tarihlerinde uzaktan öğretim uygulamalarına başlamıştır." YÖK'ün pandemi nedeniyle aldığı uzaktan eğitim kararına Türkiye'deki üniversitelerin tamamına yakını ilk bir ayda uyum sağlamış, üniversitelerin "%99,2 teorik dersleri, %89'u ise uygulamalı derslerin teorik kısımlarını" çevrimiçi uzaktan eğitim yöntemiyle vermeye başlamıştır (YÖK, 2020).

Uzaktan eğitim çalışmalarına yönelik olarak YÖK 18 Şubat 2021'de yapılmış en geniş kapsamlı araştırmanın sonuçlarını yayınlamıştır. Rapora göre "öğrencilerin yüzde 83'ü ve öğretim elemanlarının yüzde 97'si uzaktan eğitime erişimi sağlayan elektronik cihazlarının bulunduğunu, öğretim elemanlarının yüzde 89,6'sı ve öğrencilerin ise yüzde 97'si internet erişimlerinin yeterli olduğunu" bildirmiştir (YÖK, 2021). Bu veriler ışığında Türkiye'de uzaktan eğitim alt yapısının yükseköğretimde %90 oranında yeterli olduğu söylenebilir. TÜİK (2020) verilerine göre ise Türkiye'de öğrencilerin %90,7'si internet erişimine sahiptir.

21.yüzyılda iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin eğitim süreçlerine de uyarlandığı görülmektedir. Radyo, televizyon, internet, uydu, bilgisayar ve bu teknolojiler ile birlikte oluşan yeni uygulamalar eğitimde de bir dönüşümü zorunlu hale getirdiği görülmektedir (Şahin, 2017). Dünyada ve Türkiye'de mektup ile başlayan uzaktan eğitim uygulamaları günümüzde gelişen teknolojilerle birlikte yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim alabilmek mümkün hale gelmiştir.

Günümüzde, yükseköğretim kurumlarında dersler eşzamanlı veya eş zamansız olarak, radyo, televizyon, cd, video gibi farklı materyallerinde kullanılabildiği, örgün eğitimde olduğu gibi belli gün ve saatlerde öğrencilerin canlı derslere katılabildikleri, karşılıklı etkileşim ve iletişimin açık olduğu bir uygulama haline gelmiştir. Öğretim elamanları programlanan zamanda belirli programlar aracılığıyla web konferans yoluyla canlı ders başlatıp, sınıf ortamında kullandığı

sunular gibi ders materyallerini de buradan kullanabilecekleri, çoklu medya ortamının kullanılabilirdiği dersler yapabiliyorlar. Derse katılan öğrencilerin de mektup, radyo ve televizyon ile verilen uzaktan eğitimden farklı olarak öğretim elamanıyla etkileşimde bulunabildiği, sınıftaki ders ortamına benzer bir ortamın sanal olarak gerçekleştirildiğini görmekteyiz.

Eğitim için sınıflara olan ihtiyaç günden güne azalmaktadır. Artık bireylerin bir parçası haline gelen teknoloji ürünleri, özellikle akıllı telefonlar, Şahin (2021)’inde ifade ettiği gibi bireyin herhangi bir organı gibi hissettiği, vazgeçilmez bir ürün olarak yanı başında durmasını istediği ürünler haline gelmiştir. Günümüzde cep telefonları birçok teknolojik ürünün yerine kullanılabilir. Cep telefonlarından eğitim materyallerine ulaşmak, canlı derslere katılmak, video konferans yoluyla görüşmeler yapmak mümkün hale gelmiştir (Şahin ve Bubbuloğlu, 2021; Taşal, 2020). Gelişen ve ucuzlayan teknoloji, her yerde herkese eğitim fırsatı sunmaktadır. Özellikle Covid-19 pandemisi nedeniyle evlerine kapanmak zorunda kalan milyarları bulan öğrencilerin önemli çoğunluğunun uzaktan eğitim kaynaklarına cep telefonları aracılığıyla ulaştığı görülmektedir.

Yaşanılan Covid-19 pandemisi, yükseköğretim kurumlarının uzaktan eğitim alt yapılarının yeterli olup olmadığını görmelerinde etkili olmuş, birçok üniversite sorunsuz bir şekilde uzaktan eğitim yoluyla dersleri verebilmek için alt yapısını yenilemiştir. Eğitimde bireysel farklılıklara ve bireyselliğe önemli vurgu yapıldığı günümüzde derslerin senkron ve es zamanlı olmayan olmak üzere iki farklı şekilde yapılmasını da zorunlu hale getirmiştir. “Eğitimin önemli olduğu günümüzde, öğrenciler istenilen zamanda ve istenilen sayıda dersi izleme imkânına kavuşabilmelidir” (YÖKAK, 2020).

E-öğrenme modelinin en büyük kazanımlarından birisi olan zaman ve mekan bağımsızlığı okul çağı dışında kalan kitlelerinde kendilerini geliştirmelerine fırsat vermektedir. Öğrencilerin bu avantajlardan yararlanabilmesi için günümüzde yükseköğretim düzeyinde öğrencilerin tamamına yakının kullandığı akıllı telefonlara uyumlu sistemlerin geliştirildiği ve geliştirilmeye devam ettiği görülmektedir. Pandemi döneminde birden fazla öğrencinin bulunduğu evlerde öğrencilerin bir kısmı bilgisayar kullanırken bir kısmının ise cep telefonları ile uzaktan eğitim kaynaklarına ulaştığı görülmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Dünyada uzaktan eğitim çalışmalarının 1728 yılında Boston Gazetisinin “Steno Dersleri” verme girişimi ile başladığını ifade edenler kadar Isaac Pitman’in 1840 yılında İngiltere’de İncil eğitimi vermesini uzaktan eğitimin başlangıcı olarak kabul edenlerde bulunmaktadır. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak ve yaşam boyu eğitimin devam ettirilebilmesi için uzaktan eğitim, eğitim otoriteleri ve bireyler tarafından sıklıkla tercih edilen bir öğretim modeli olarak her geçen gün daha da gelişmiştir. Mektup ile başlayan uzaktan eğitim çalışmalarının teknolojiyle birlikte yöntem değişikliğine gittiği, teknolojik alt yapıya ve gelişmelere paralel olarak geliştiği görülmektedir.

Almanya 1856 yılında uzaktan eğitim çalışmalarına başlamıştır. Uzaktan eğitim alt yapısına büyük yatırımlar yapan Fransa’nın uzaktan eğitimi girişiminin 1907 yılında başladığı ve 1939 yılında resmi olarak Uzaktan Eğitim Merkezinin kurulduğu görülmektedir (Kırık, 2014). Japonya uzaktan eğitim ile 1948 yılında öğretim yasası kapsamında asker ve okula devam edemeyenler için ders verme amacıyla uygulamaya başlamıştır (Antalyalı, 2004). Asya kıtasında da 1950 yılında Mektupla Eğitim Merkezi Çin’de kurulmuş ve uzaktan eğitimin gelişmesine önemli katkılar sunmuştur. 1960’lı yıllarda ise Malezya, Hindistan gibi ülkelerde uzaktan eğitimin mektupla başladığı görülmektedir (Uşun, 2006). 1980’lere gelindiğinde Tayland’da bir devlet üniversitesi maddi ve coğrafik nedenlerden dolayı üniversite eğitimine devam edemeyenler için çeşitli uzaktan eğitim programları açmıştır. Benzer uygulamaları diğer ülkelerde başlatmıştır (Kırık, 2014).

Türkiye’de de benzer şekilde ilk uzaktan eğitim uygulamaları ile ilgili tartışmaların 1927 yılında savaşlardan yorgun çıkmış, çok sayıda eğitimcinin savaş alanında şehit olduğu yılların hemen sonrasında, öğretmen eksiğini kapatmak amacıyla yapıldığı görülmektedir. Çünkü uzaktan eğitim hangi yöntemle uygulanırsa uygulansın, fiziki mekân ve eğitimci sayısında nicel bağımlılıkların üstesinden gelmek için uygulayıcıların tercih ettiği ekonomik yöntemlerden birisidir. Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitim fikrinin altında yatan birçok faktör olduğu görülmektedir. Özellikle özel sağlık sorunları olan, yaş, iş, coğrafi koşullar gibi nedenler ile örgün eğitim kurumlarına düzenli olarak devam etme olanağı olmayanlar için geliştirilmiş olan uzaktan eğitim düşüncesi, ülkemizde özellikle 1927’lerde okul ve öğretmen yetersizlikleri nedeniyle de bir kurtuluş yolu olarak görülmüştür (Kırık, 2014). Uzaktan eğitim maddi yetersizlikler, hastalık, yaş, eğitim kurumlarına uzaklık gibi nedenlerden tercih edilse de, günümüzde her koşula sahip insanların da tercih ettiği önemli bir eğitim metodu olarak görülmektedir.

Arar (1999: 26) 1927 yılında MEB’in yapmış olduğu toplantıda Türkiye’deki eğitim sorunu üzerinde durulduğunu ve bu toplantıda mektup ile öğretimin eğitim sorununu çözme noktasında ortak karar olarak belirlendiğini ifade etmektedir. 1950’lere kadara etkin bir şekilde sürdürülen mektup ile eğitimin teknolojik gelişmeleri ışığında yöntem değişikliğine gittiği, alanını genişlettiği ve 1968 yılında Mektupla Öğretim Merkezi’nin adının Radyo ve Televizyonla Eğitim Merkezi olarak değiştiği görülmektedir. 1982 yılında ise yeni teknolojilerle birlikte bu merkezin adı değiştirilerek Radyo ve Televizyon Eğitim Merkezi, Bilişim Merkezi olarak eğitim hizmetine devam etmiştir. Türkiye’de Ankara Üniversitesi 1956’da ve 1980’lerde de Anadolu Üniversitesi yükseköğretimde uzaktan eğitim uygulamalarına başlamıştır

Mektup ile başlayan uzaktan eğitim uygulamalarının zamanla teknolojik gelişmeler ışığında kullandığı materyal ve yöntemlerinde değiştiği görülmektedir. Radyonun icadı ve yaygın kullanımı ile radyo, televizyonun yaygınlaşmasıyla televizyon bir öğretim ve eğitim aracı olarak uzaktan eğitim süreçlerinin etkililiğini artırmak ve daha fazla kişiye ulaşabilmek için kullanılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise artık daha esnek ve etkili teknolojiler uzaktan eğitim uygulamalarında paydaşların eğitim süreçlerini daha başarılı sürdürmeleri için kullanılmaktadır.

Covid-19 ile dünyada ve Türkiye’de başlayan kapanmalar her alanda ciddi sorunlar getirdiği gibi eğitimde de önemli sorunları beraberinde getirmiştir. Bu tür yaygın pandemi ortamında uzaktan eğitim yoluyla eğitim öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesi eğitimde doğabilecek telafisi mümkün olmayan sorunların önüne geçmekte önemli rol oynamıştır. Ülkemiz 12 Mart 2020 tarihinden itibaren başlayan uzaktan eğitim yolu ile eğitim öğretim faaliyetlerinin sürdürülmesi, uzaktan eğitim alt yapısına olan ihtiyacı ve sorunları da beraberinde getirmiştir. MEB EBA TV ile ilk ve ortaöğretim düzeyinde ulusal yayın yapmaya başlarken, bir taraftan da canlı ders planlamaları farklı bilgisayar ve internet teknolojileri kullanılarak sürdürülmeye çalışılmıştır. Yapılan önemli çalışmalardan birisi de bilgisayar ve internet bağlantısı olmayan öğrencileri için okullarda oluşturulan EBA erişim merkezleri olmuştur. Bu merkezler öğrencilerin ulaşabilecekleri en yakın noktalarda öğrencilerin canlı online derslere katılmalarında eğitimi kapsayıcılığını artırarak, daha fazla öğrencinin uzaktan eğitime ulaşması sağlanmıştır.

Yükseköğretim kurumları, temel eğitimden daha sorunsuz bir şekilde uzaktan eğitime adapte olmuştur. Üniversitelerin birçoğu var olan alt yapıları ile uzaktan eğitim yöntemiyle yükseköğretime devam etme kararı almış ve uygulamaya yönelik ders ve bölümler dışında sorunsuz denebilecek bir dönem geçirdikleri söylenebilir.

Covid-19 pandemi süreci, uzaktan eğitimin öneminin anlaşılmasında, öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin dijitalleşen dünyaya ayak uydurmasında süreci hızlandırmıştır. TÜİK (2020) verilerine göre ülkemizde 16-74 yaş grubunda internet kullanma oranı 2020 yılında %91,8 olarak gerçekleşmiştir. UNİCEF (2020)’in raporuna göre ise dünyada öğrencilerin üçte biri uzaktan eğitime erişim sağlayamamaktadır. Türkiye uzaktan eğitime erişim ortalamasının dünya ortalaması üstünde olduğu söylenebilir.

Uzaktan eğitim, Birçok öğrencinin bulunduğu yerden ayrılmadan, hem çalışarak aile ekonomisine katkıda bulunabileceği hem de daha baş edilebilir eğitim giderleri ile eğitim hayatına devam edebilmelerinin bir yolu olarak görülebilir. Ekonomik, sosyal, sağlık, mesleki nedenlerden dolayı okul hayatından uzak kalmak istemeyenler için aynı zamanda kapsayıcı eğitime de hizmet eden uzaktan eğitim uygulamaları, yükseköğretim düzeyinde Türkiye’de ve dünyada yüzlerce üniversite tarafından tercih edilmektedir.

Uzaktan eğitime verilen değer gün geçtikçe daha da artmaktadır. Öğrenci sayısının fazla olduğu sınıflarda verilen eğitim, eğitimin kalitesini düşürmektedir (Şahin, 2019). Uzaktan eğitim yoluyla kullanılan teknolojiler, görsel, işitsel araçların birlikte kullanılması, öğrencilerin bireysel olarak gelişimlerinde etkili olmakta ve konuların pekiştirilmesinde kullanılan materyaller etkili olmaktadır. Birçok üniversitenin artık esnek eğitim modelini benimsediği, ortak bazı dersleri uzaktan eğitim yöntemiyle vermeyi tercih ettiği görülmektedir. Teknolojik gelişmeler artık evleri birer sanal sınıfa dönüştürmüştür. Bilgisayarların yerine alacak kadar geniş donanıma sahip cep telefonları sayesinde öğrencilerin belli bir mekândan sisteme bağlanma zorunluluğu da ortadan kalkmıştır. Yakın gelecekte dijitalleşmenin de etkisiyle üniversitelerin bütün teorik dersleri uzaktan eğitim yöntemiyle verecekleri, üniversite fiziki alanların ise sadece uygulama alanları olarak tahsis edileceği öngörülebilir.

Eğitim öğretim faaliyetlerinin etkililiği artırmak çabaları eğitimcilerin temel problemlerinden birisidir. Uzaktan eğitim ise günümüz dünyasında bireyin eğitimini sürdürmede tek çıkar yol olarak görülmektedir. Uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin olarak aşağıdaki öneriler hem uygulayıcılar hem de araştırmacılar için faydalı olabilir:

1. Yükseköğretim kurumlarında teorik eğitimin ağırlıklı olduğu programların uzaktan eğitim yoluyla verilmesi üniversitelerin ve ülkelerin eğitim harcamalarında tasarruf sağlayabilir,
2. Uzaktan eğitim alt yapısında yaşanan sorunların tespitinde pandemi dönemi bir test görevi görmüştür. Bu süreçte yaşanan sorunlar tespit edilerek daha etkili ve verimli bir uzaktan eğitim alt yapısı oluşturulabilir.
3. Uzaktan eğitimde en güncel sorunlarında başında yeterli teknolojiye sahip olmayan öğrenciler gelmektedir. Bir fon oluşturularak maddi yetersizliğe sahip olan öğrencilerin uzaktan eğitime erişimlerini kolaylaştırıcı bilgisayar ve internet alt yapısı sağlanabilir.
4. Gelecekte üniversiteler, teorik eğitimin uygulama alanı bulduğu birer laboratuvara dönüşmek zorunda kalabilirler. Teknolojide yaşanan her yeni gelişmenin eğitimde bir karşılık bulabileceğini ön görerek bugünün üniversitelerine ve uygulayıcılarına dijital üniversitelere dönüşmeden önce uygulama laboratuvarlarını kurmalarını önermek yerinde olacaktır.
5. Eğitimin yaşantılar yoluyla insan davranışında değişiklik yapmak olduğu tanımından yola çıkarak, uzaktan eğitim ile yapılan derslerin sınıfta yapılan derslerden farklı ve daha zengin olabilmesi, öğrencilerin anlamlı ders deneyimleri edinebilmeleri için öğretim elamanlarının uzaktan eğitim materyalleri tasarlama ve geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitime alınmaları önerilebilir.
6. Uzaktan eğitimin başarılı yürütülmesi için öğretim üyelerinin pedagojik teknolojik ve alan bilgisinin yeterli olmaları gerekir (YÖKAK, 2021).Uzaktan eğitim veren öğretim elamanlarının bu üç alanda yeterliliklere sahip olmalarına ilişkin çalışmalar yapılabilir.
7. Uzaktan eğitim için geliştirilen teknolojilerde yerli kaynak ve programların kullanılması kişisel verilerin korunması açısından önemlidir. Bu nedenle uzaktan eğitim konferans programlarının geliştirilerek çeşitlendirilmesi önerilebilir.
8. Eğitim hakkı evrensel bir haktır. Herkesin eğitim almasını sağlayabilmek için uzaktan eğitim programlarının her alanı kapsayacak şekilde genişletilmesi yararlı olabilir. Öğrencilerin açılan üç beş tane uzaktan eğitim programına mahkûm edilmemeleri onların yetenekleri doğrultusunda eğitim almalarında faydalı olabilir.

9. Uzaktan eğitimin etkililiğine ilişkin çalışmalar çelişkilidir (Karataş, 2003). Bu nedenle uzaktan eğitimin daha etkili ve verimli kullanılmasına ilişkin yöntemlerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Geleneksel yöntem ile uzaktan eğitimin karşılaştırılmasından çok, uzaktan eğitim uygulamalarının ne zaman ve nasıl uygulanması, hangi program ve içerikler açısından etkili olabileceğine yönelik çalışmalar yapılabilir.

10. E-öğrenme modeline uygun olarak uzaktan eğitim materyallerinin ve geliştirilen programların mobil telefonlara uyumlu olması öğrencilerin zaman ve mekândan bağımsız olarak istedikleri zaman uzaktan eğitime derslerine katılmalarını sağlayabilir.

Kaynakça

Abazaoğlu, İ. & Umurhan, H. (2015). "Uzaktan Eğitim ve Öğretim Üyelerini Uzaktan Eğitime Teşvik Eden Faktörler", *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(4) Makale no 35.

Adiyaman, Z. (2002). "Uzaktan Eğitimle Yabancı Dil Eğitimi", *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 1, 92-97.

Akmeşe, Ö.F., Demir, E. & Dünder, E. (2016). Student Perceptions For Distance Education And Efficiency Analysis of the System, *Hittit University Journal of Social Sciences Institute*, 9(2), 981-998.

Aljazeera Turk (2017). Türkiye'de internet 21
yaşında <http://www.aljazeera.com.tr/haber/turkiyede-internet-21-yasinda> (28 Şubat, 2021).

Alkan, C. (1981). *Açıköğretim: Uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları

Alkan, C. (1987). Açıköğretim "Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak incelenmesi". *Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları*, 157

Alkan, C. (1996). "Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi", *Türkiye 1. Uluslararası Uzaktan Eğitim Sempozyumu*. Ankara, 12-15 Kasım.

Anadolu Üniversitesi (2021a). Açıköğretim Fakültesi Önlisans.
<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/turkiyeprogramlari/acikogretim-fakultesi-onlisans-programlari-2-yillik> (25 Şubat, 2021).

Anadolu Üniversitesi (2021b). Yurtdışı programları
<https://www.anadolu.edu.tr/acikogretim/yurtdisi-programlari> (27 Şubat, 2021).

Antalyalı, Ö. L. (2004). *Uzaktan Eğitim Algısı ve Yöneylem Araştırması Dersinin Uzaktan Eğitim İle Verilebilirliği*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Arar, A. (1999). "Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi, Uzaktan Eğitim Uygulama Modelleri ve Maliyetleri", Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu 15-16 Kasım 1999, Ankara: Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı

Attwell, G. (2007). Personal learning environments - the future of eLearning? *Learning Papers*, 2(1).

Aydın, C. H. (2011). *Açık ve Uzaktan Öğrenme: Öğrenci Adaylarının Bakış Açısı*. Ankara: İşkur Matbaacılık.

Aziz, A. (1977). Türkiye'de radyo televizyon ile eğitim uygulamaları. *Eğitim ve Bilim*, 2(7), 19-27.

Birişçi, S. (2013). Video konferans tabanlı uzaktan eğitime ilişkin öğrenci tutumları ve görüşleri. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 1(2), 24-40

Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı kitlesel açık çevrimiçi derslerde etkileşim örüntüleri ve öğreten-öğrenen rollerinin belirlenmesi*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uzaktan Eğitim Anabilim Dalı. Eskişehir.

Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi (AUAd)*, 3(2), 85-124.

Bozkurt, A. (2019). From Distance Education to Open and Distance Learning: A Holistic Evaluation of History, Definitions, and Theories. *Researchgate*, 252- 272

Bozkurt, A. (2019). Intellectual roots of distance education: a progressive knowledge domain analysis, *Distance Education*, 40(4), 497-514, DOI:10.1080/01587919.2019.1681894https://www.researchgate.net/publication/317342257_Turkiye'de_uzaktan_egitimin_dunu_bugunu_ve_yarini (28 Şubat, 2021).

Brussels Capital University (2017). Uzaktan eğitimin tarihçesi http://www.bcuni.eu/uzaktan-egitimin-tarihcesi_h37.html (26 Mart, 2021)

Caladine, R. (2008). *Enhancing E-learning with media-rich content and interactions*. Newyork: Hershey.

Can, E. (2004). “Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Eğitimlerini Değerlendirmeleri”, XIII.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 1-15, İnönü, Malatya.

Decaigny, T. (1976). *Le Perfectionnement et le Recyclage des Enseignants Par la Radio et Par la Television*. CİME, CİEM, Paris: Unesco,

Demiray, U., İnceelli, A., & Candemir, O. (2008). *A review of the literature on the Open Education Faculty in Turkey 1982-2007*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Dewey, J. (1939). *Türkiye Maarifi Hakkında Rapor*. İstanbul: Devlet Basımevi.

Durdu, E. Tezcan, S.& Çelik, E. (2016). Uzaktan Eğitimin Tarihçesi: Posta ile eğitim, çoklu ortam modeli, tele öğrenme modeli, esnek öğrenme modeli <https://uzaktanegitimtarihce.files.wordpress.com/2016/12/uzaktan-egitim-tarihcesii.pdf> (25 Mart, 2021).

Ekren, O. (2017). Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi. https://silo.tips/queue/uzaktan-etmn-tarhsel-gelm-2?&queue_id=1&v=1614269778&u=MjEzLjc0LjE0NS4xNA== (26 Şubat, 2021).|

Emre, Y. (2003). Kitle İletişim Araçları Ve Www Teknolojilerinin Uzaktan Eğitim Uygulamalarında Kullanılması. https://web.archive.org/web/20070423010017/http://aof20.anadolu.edu.tr/bildiriler/Yuksel_Emre.doc (27 Şubat, 2021).

Ergüney, M. (2017). *İnternet yoluyla uzaktan eğitim uygulamaları: Sorunla ve çözüm önerileri* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Radyo-Televizyon ve Sinema Anabilim Dalı.

Fettahoğlu, H. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi. <https://prezi.com/at-tzuzk1kyg/uzaktan-egitimin-tarihsel-gelisim-sureci/> (21, Mart, 2021).

FONO (2021). Yabancı Dil Denince Fono, Hakkımızda. <https://www.fono.com.tr/hakkimizda> (25 Mart, 2021).

Gelişli, Y. (2015). “Uzaktan Eğitimde Öğretmen Yetiştirme Uygulamaları: Tarihçe ve Gelişim”, *Journal of Research in Education and Teaching*, 4(3), Makale No: 34.

Güler, E. (2018). Açık ve uzaktan öğrenme ortamlarında esneklik. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırma Dergisi AUAd*, 4 (3), 75-95.

Hakan, A., Sözer, E., Kaya, Z., Gültekin M. & Anıl, H. (1997). *Açıköğretim Lisesi Programının Değerlendirilmesi*. Ankara: Film Radyo Televizyonla Eğitim Başkanlığı.

Hawkins, B.L. (1999). "Distributed Learning and Institutional Restructuring", *EducomReview*, 34(4), 12-15 & 42-44.

Hızal, A. (1983). *Uzaktan Öğretim Süreçleri ve Yazılı Gereçler: Eğitim Teknolojisi Açısından Yaklaşım*. Ankara: A.A. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Holmberg, B. (1995). *Theory And Practice of Distance Education*. London: Routledge.

Irmak, M. (1974). Türkiye'de mektupla öğretim çalışmaları. *Halk eğitim Bülteni*, VIII(47).

İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık,

Karataş, S. (2003). "Yüz Yüze ve Uzaktan Eğitimde Öğrenme Deneyimlerinin Eşitliği", *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi*, 2(3), 91-104.

Kaya, Z (1996), *Uzaktan Eğitimde Ders Kitapları "Açıköğretim Lisesi Örneği"*, Ankara:Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Baskı Atölyesi.

Kaya, Z. (2002). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kırık, M.A. (2014). "Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi ve Türkiye'deki Durumu", *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.

Kirkan, B.&Kalelioğlu, F. (2017). Türkiye'de uzaktan eğitim merkezlerinin durumu: Betimsel bir çalışma. *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 6(3), 88-98.

Love, M. & Banks, S. (2001), Using Interactive Digital Television To Support Basic Skills Learner, *Journal of Education Media*, 26(1).

MEB. (1982). *Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu (YAYKUR)*. Ankara: Mesleki ve Teknik Açıköğretim Okulu Matbaası.

MEB (2021). Okulumuz. <http://mtao.meb.gov.tr/www/kurumun-tarihcesi/icerik/25> (26 Şubat, 2021).

Mshvidobadze, T. & Gogoladze, T. (2012). About Web-Based Distance Learning, *International Journal of Distributed and Parallel Systems (IJDPS)* 3(3), 133 143, DOI: 10.5121/ijdps.2012.3313

Moore, M. G., & Kearsley, G. (2011). *Distance education: A systems view of online learning. (3rd ed.)*. Belmont, CA: Wadsworth Cengage Learning.

Nipper, S. (1989). *Third Generation Distance Learning and Computer Conferencing*. In R. Mason and A. Kaye (Eds.), *Mindweave: Communication, Computers and Distance Education*, Permagon, Oxford, UK, 63

Oliver E L (1994), Video Tools For Distance Education, In B. Wills (Ed.) *Distance Education Strategies and Tools* (165-195). Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.

Ozan, Ö. (2010). "Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişim Süreci", URL:http://www.ozlemozan.info/index.php?option=com_content&view=artic&id=1226:uzaktaneitimintarihsel-geliim-suereci&catid=108:uzaktan-eitim&Itemid=291, (28 Şubat, 2021)

Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye'de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(5), 376-394.

Özer, B. (1989). Türkiye'de Uzaktan Eğitim: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Uygulamaları. <http://irep.emu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11129/2520> (235 Mart, 2021)

Özgür, A.Z. (2005). Türkiye'de uzaktan eğitimde televizyonun etkileşimli kullanımı: Olanaklar, sınırlılıklar ve çözüm önerileri. *Selçuk İletişim*, 3,(4), 80-97

Özkul, A. E. (2001). Anadolu University distance education system: From emergence to 21st century. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 2(1), 15-31

Puanlar.net (2021). Uzaktan eğitim veren üniversiteler ve 2021 puanları. <https://www.puanlar.net/uzaktan-egitim-veren-universiteler-veboluimleri-puanlari-2019-2020/> (4 Mart, 2021).

Rodriguez, C. O. (2012). MOOCs and the AI-Stanford Like Courses: Two Successful and Distinct Course Formats for Massive Open Online Courses. *European Journal of Open, Distance and E-Learning*. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ982976.pdf> (01 Mart, 2021).

Sisman-Ugur, & G. Kurubacak (Eds.), *Handbook of Research on Learning in the Age of Transhumanism* (pp. 252-273). Hershey, PA: IGI Global.

Schlosser, L.A.& Simonson, M.R. (2009). *Distance Education: Definitions and Glossary of Terms*. USA: Information Age Publishing.

Şahin, M. (2017). *Okulun çevre unsuru olarak sosyal medyaya ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Yöneticiliği ve Denetçiliği Anabilim Dalı, Malatya.

Şahin, M. (2019). Eğitimde oturma düzeninin önemi. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 73-101

Şahin, M. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Nomofobi Düzeylerinin İncelenmesi. *Atlas Journal*, 7(37), 1262-1270.

Şahin, M. & Üstüner, M. (2014). Milli Eğitim Bakanlığı’nın Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kararnameye ilişkin okul müdürlerinin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 373-392.

Şahin, M. & Bulbuloglu, S. (2021). The effects of nomophobic behavior of university students on their intellectual thinking tendency. *African Educational Research Journal*, 9(1), 197-204.

Şen, B., Atasoy, F. & Aydın, N. (2010). Düşük maliyetli web tabanlı uzaktan eğitim sistemi uygulaması. *Akademik Bilişim*, 10-12.

Taşal, A. (2020). Uzaktan eğitim: Kısa tarihçesi ve günümüz uygulamaları. <http://ekipedu.com/uzaktan-egitim-kisa-tarihcesi-ve-gunumuz-uygulamalari/> (27 Mart, 2021)

Taylor, J. (1992). Distance Education and Technology in Australia: A conceptual Framework. *International Council for Distance Education Bulletin*, 28, 22-30.

Terlemiz M. S., Öztürk S. (2004), Etkileşimli Bir Eğitim Televizyonu Uygulaması: Açıköğretim Fakültesi Canlı Televizyon Yayınları, *The Turkish Online Journal of Educational Technology – TOJET*, 3(4). 126-132.

TUİK (2020). Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2020, [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri\(BT\)Kullanim-Arastirmasi-202033679#:~:text=%C4%B0nternet%20kullan%C4%B1m%20oran%C4%B1%202020%20y%C4%B1%C4%B1nda,bireylerde%20%79%2C0%20oldu.&text=C4%B0nternet%20kullan%C4%B1m%20oran%C4%B1%20cinsiyete%20g%3B6re,eri%C5%9Fim%20imkan%C4%B1na%20sahip%20oldu%C4%9Fu%0g%C3%B6zlendi](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri(BT)Kullanim-Arastirmasi-202033679#:~:text=%C4%B0nternet%20kullan%C4%B1m%20oran%C4%B1%202020%20y%C4%B1%C4%B1nda,bireylerde%20%79%2C0%20oldu.&text=C4%B0nternet%20kullan%C4%B1m%20oran%C4%B1%20cinsiyete%20g%3B6re,eri%C5%9Fim%20imkan%C4%B1na%20sahip%20oldu%C4%9Fu%0g%C3%B6zlendi) (25 Mart, 2021).

UNİCEF (2020). UNİCEF uyarıyor: COVID-19 salgını sırasında uzaktan eğitime erişimde eşitsizlik, küresel eğitim krizini derinleştirebilir. <https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCtenleri/unicefuyar%C4%B1yor-covid-19-salg%C4%B1n%C4%B1s%C4%B1ras%C4%B1nda-uzaktan-e%C4%9Fitime-eri%C5%9Fimde-e%C5%9Fitsizlik> (25 Mart, 2021).

Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yalçınkaya, S. (2006). “Web Tabanlı Uzaktan Eğitim Sistemi ve Çukurova Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Yatkinlıkları”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Adana.

YÖK (2020). Yök'ten, Salgın Sürecinde Üniversitelerdeki Uzaktan Eğitimin Bir Aylık Durum Tespiti. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktanegitime-yonelik-degerlendirme.aspx> (5 Mart, 2021).

YÖK (2021). Yükseköğretime İlişkin “En Yüksek Katılımlı” Anketin Sonuçları Açıklandı <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yok-un-yaptigi-anket-sonuclari-aciklandi.aspx> (5 Mart, 2021).

YÖKAK (2020). Günümüz ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir uzaktan eğitim sistemi için bazı anahtar özellikler. <https://portal.yokak.gov.tr/makale/gunumuz-ihtiyaclarina-cevap-verebilecek-bir-uzaktan-egitim-sistemi-icin-bazi-anahtar-ozellikler/> (27 Mart, 2021).

Wilson, S. (2005, January 25). Future VLE - The visual version [Web log post]. <http://www.cetis.ac.uk/members/scott/blogview?entry=200501251702> (3 Mart, 2021).

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Distance education which defined as the educations of individuals via using technological educational tools without going to schools is one of the most developing education type in 21st century. The history and developmental stages of distance education in Turkey and World, especially in the context of higher education are important to evaluate the technological developments in education. Pitman, as an English stenograph is thought to be the first man in the world who started the distance education practices in the world. However it is nearly a century later, in 1927 the term distance education was discussed in offered in Turkey. Distance education provides opportunities for the old, for people with health problems, and anyone who is away from the traditional school education.

Method:

In this study the history and historical developments in distance education in the context of higher education is given chronologically. Literature review is used as a method of data collection. The aim of the study is to define how was distance education in the past, and what practices are developed today in higher education in Turkey and world.

Results:

At the end of the study, it was found out through the review of the literature that the first practices of distance education in higher education started with Ankara University. Law Faculty Banking and Trade Law Institution in Ankara University in 1956 started the first distance education practices. Later, in 1974 the Ministry of Education left the distance education in higher education to universities. The first practices in distance education was with correspondence. Later on with the new technological developments, new educational technologies developed and used in distance education.

The distance education in higher education in the world goes back to 1870s. In US, Illinois Wesleyan University started the distance education in 1870. Today so many universities are opening distance education programs. The distance education in universities are generally named as Open University which was first started and used by London University in England and exported to other countries.

Today correspondence is not used in distance education. In place of it, new technologies and methods are favored like online synchronic or asynchronic courses. The computers together with Internet technologies are the most utilized practices in distance education in universities. In Turkey and in the world, almost all universities have at least one generally more distance education course and programs as more people demand distance education.

Discussion and Conclusion:

Distance education historically dates back to 1840s, in some sources even goes back to 1728s. The technological developments in communication has affected distance education a lot. The educational activities when started with a letter left its place to modern computers, mobile phones. Today there are more than written text a material for education. People can hear, watch and interact at the same time with their tutor online. In the future, there could be more need for distance education, so the universities must develop their infrastructure. The Covid-19 term can be evaluated as a test to see the strong and weak sides of the systems. Higher education institutions must develop their materials that they use in distance education. The future of the higher education institutions depends on their technology used in distance education as the need for distance educations grows day by day.

Not: Çalışma derleme türünde olduğu için etik kurul kararı alınmamıştır.